

ÚVODNÍ SLOVO

V roce 2019 se prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc., a prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., dožívají téhož významného jubilea. Na jejich počest i oslavu jsme připravili vydání této dvousvazkové kolektivní monografie *Rekodifikace obchodního práva – 5 let poté*.

Jde o počín v několika ohledech jedinečný. Předně jsme stáli před volbou, jak monografii koncipovat. Nebylo sporu o tom, že si obě profesorky jako přední představitelky české komercialistiky zaslouhují k takovému jubileu poctu a že by ji obě měly obdržet. Otázka zněla, jak k ní přistoupit. Po delším zvažování jsme se rozhodli připravit pro obě dámy společnou monografii. Důvod byl prostý. V dnešním světě, kdy čas představuje jeden z nejcennějších statků, jsme-li v produktivním věku, jsme se obávali, aby prosba o dva příspěvky do samostatných poct nepřesáhla síly a možnosti přispěvatelů i editorů. Před konkurencí jsme tak raději upřednostnili spolupráci a před nejistou kvantitou kvalitu. Každý z autorů proto svým jedním textem přispívá oběma jubilantkám.

Rovněž jsme si vytkli za cíl, aby monografie jubilantky potěšila nejen svým vzhledem, příp. rozsahem, nýbrž i obsahem, aby se četla a myšlenky v ní obsažené citovaly. Jako zastřešující téma jsme proto zvolili obchodní právo s důrazem na jeho poslední vývoj po rekodifikaci soukromého práva.

Zároveň jsme však oslavenkyně nechtěli připravit o to, aby jejich jména byla samostatně uvedena na deskách knihy. Tak se zrodil nápad jediné monografie složené ze dvou svazků, z nichž každý bude jmenovitě dedikován (v abecedním pořadí) jedné z jubilantek. První svazek profesorce Černé, svazek druhý profesorce Pelikánové. Přes toto rozdělení tvoří oba svazky nedílný celek. Autoři nemohli přispět dvěma texty ani si nemohli zvolit, do kterého svazku jejich rukopis zařadíme. Rozdělení příspěvků jsme provedli tematicky tak, aby pokrylo všechny zkoumané aspekty obchodního práva od historických a teoretických základů až po otázky významné nejen pro obchodní právo, nýbrž i pro jiné právní obory.

Předkládaná kolektivní monografie však nevybočuje jen svým pojetím, nýbrž i tím, že s jejím vydáním je spojena odborná konference uspořádaná na počest obou jubilantek. Za výjimečné konečně pokládáme i to, že na přípravě monografie i konference se podíleli všichni členové katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kteří se věnují výuce obchodního práva.

Chtěli bychom na tomto místě znovu co nejsrdečněji poděkovat všem autorům za jejich příspěvky. K poctě oslavenkyň vzniklo celkem 85 statí od 94 gratulantů. Poděkování si zaslouží rovněž péče, jakou přípravě monografie věnovalo nakladatelství, zejména Mgr. Lucie Horáčková.

Editoři

SLOVO DĚKANA

Je mi velkou ctí a zároveň potěšením, že mohu alespoň úvodním slovem přispět do publikace připravované na počest významných životních jubileí Stanislavy Černé a Ireny Pelikánové. Stanislava Černá a Irena Pelikánová jsou jako profesorky obchodního práva úzce spojeny s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy. Jako jejímu současnému děkanovi mi tímto dovolte říci o oslavenkyních a jejich vztahu k fakultě pár slov.

Stanislava Černá a Irena Pelikánová vystudovaly Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v 70. letech, a jedná se tedy o jejich *alma mater*. Irena Pelikánová promovala v roce 1972 a Stanislava Černá o rok později. Na fakultě poté získaly i titul JUDr. Irena Pelikánová po krátké praxi čekatelky na obvodní prokuratury na Praze 4 nastoupila 1. 5. 1973 na interní aspiranturu v oboru hospodářského práva. Zkoušky tzv. aspirantského minima složila již v říjnu 1974 a zapojila se i do výuky seminářů (o výuku projevila zájem již v době studia jako pomocná vědecká síla). Po mateřské dovolené obhájila práci na téma „Hospodářské právo a jeho využívání při řízení dodavatelsko-odběratelských vztahů“. Dne 3. 5. 1977 se schůze katedry hospodářského, zemědělsko-družstevního a pracovního práva kladně vyjádřila k její žádosti o přijetí do pracovního poměru a tehdejší děkan V. Delong rozhodl 11. 11. 1977 o jejím přijetí do zaměstnání na fakultě.

Politické poměry jí nicméně znemožnily se habilitovat, a k tomuto kroku tak mohla přistoupit až po roce 1989. V roce 1990 se stala nejprve docentkou hospodářského práva a s účinností od 1. 12. 1993 byla prezidentem Václavem Havlem jmenována profesorkou nově vzniklého oboru obchodní právo. Na koncepci jeho výuky se významně podílela a pro fakultu rovněž zprostředkovala navázání zahraniční spolupráce, zejména ve frankofonní oblasti. V roce 2001 jí byl Akademií věd udělen i nejvyšší vědecký titul doktora věd v oboru obchodní a finanční právo. Na katedře obchodního práva působila alespoň na částečný úvazek i v době, kdy byla v roce 1999 jmenována členkou prezidia Komise pro cenné papíry, jakož i poté co byla na základě nominace podpořené tehdejším vedením fakulty v roce 2004 jmenována soudkyní Soudu (Tribunálu) prvního stupně Evropské unie, kde působí dodnes. Přes velké pracovní vytížení u soudu i nadále přednáší, vede diplomové práce a působí i v doktorském studiu. Pro fakultu a její studenty zprostředkovala řadu návštěv a stáží v Lucembursku. Je dlouholetou reprezentantkou oboru obchodního práva ve vědecké radě fakulty.

Stanislava Černá se, po počátečním zájmu o obor politické ekonomie, v roce 1986 přihlásila na tehdejší katedru hospodářského, zemědělsko-družstevního a pracovního práva, kde se na základě konkurzu stala odbornou asistentkou v rámci oddělení hospodářského práva. Po habilitaci a obhájení práce s názvem „Právo podnikatelských seskupení v tuzemské, německé a evropské právní úpravě“ působila od 1. 3. 1999

na této katedře (od 90. let zaměřené na obchodní právo) jako docentka. Na základě jmenovacího řízení byla na návrh vědecké rady Univerzity Karlovy v Praze prezidentem republiky jmenována s účinností od 20. 5. 2008 profesorkou pro obor obchodní právo. Od roku 2005 až do současnosti působí i v odpovědné funkci vedoucí katedry obchodního práva. Obor garantuje jak v magisterském, tak i doktor-ském studiu a do současnosti jej reprezentuje i jako členka vědecké rady fakulty a také ve vědecké radě univerzity. Byla také hlavní řešitelkou pro obor obchodní právo u dosavadních vědeckých záměrů, respektive vědeckých projektů Prvoků a Progres řešených na naší fakultě.

Kromě připomenutí dosavadní učitelské a vědecké dráhy spojené s pražskou právnickou fakultou bych rád řekl o jubilantkách i několik osobních slov. S oběma jsem se poprvé na fakultě setkal jako student v druhé polovině 80. let a u profesorky Pelikánové jsem skládal zkoušku z hospodářského práva (a mohu potvrdit, že jde o náročného, avšak spravedlivého zkoušejícího). S oběma profesorkami jsem poté spolupracoval i za svého působení jako proděkana a v současné době děkana fakulty. Vždy jsem si na nich cenil jejich vztahu k fakultě, na které, jak již bylo naznačeno, prožily velkou část svého profesního života a pro kterou toho mnoho udělaly. Je jen málo oborů, které by byly reprezentovány hned dvojicí profesorek, jež dokázaly skloubit jistě těžší výchozí pozici ženy – matky s vysokými nároky učitelské a vědecké vysokoškolské profese, v níž dosáhly řady úspěchů. Jsou tak jistě vzorem i pro další generaci žen v akademické sféře.

Rád bych jim za vše touto cestou poděkoval a zároveň jim popřál do dalších let zdraví a mnoho úspěchů v osobním i profesním životě.

Jan Kuklík

O JUBILANTCE STANISLAVĚ ČERNÉ

Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc., se narodila 16. 9. 1949 v Žatci. V letech 1964 až 1968 studovala střední ekonomickou školu pro zahraniční obchod v Resslově ulici v Praze 2. V roce 1974 ukončila studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Již v roce 1975 na této fakultě složila rigorózní zkoušku a obhájila práci na téma „Fyziokraté – teoretický přínos a historické místo jejich teorie“, a získala tak akademický titul doktorka práv (JUDr.). Po absolvování externí vědecké aspirantury a obhájení disertační práce na téma „Ekonomické souvislosti vědeckotechnického rozvoje“ v roce 1986 jí byla udělena vědecká hodnost kandidáta ekonomických věd. V roce 1998 obhájila habilitační práci s názvem „Právo podnikatelských seskupení v německé, evropské a tuzemské právní úpravě“ a byla jmenována docentkou pro obor obchodní právo (1999). Profesorkou tohoto oboru se stala v roce 2008. Na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy jubilantka nastoupila v roce 1974. Od roku 1986 působila jako odborná asistentka na katedře hospodářského práva, která se v poměrech tržní ekonomiky transformovala na katedru práva obchodního. V jejím čele stojí od roku 2005. Je též členkou vědecké rady Právnické fakulty Univerzity Karlovy i vědecké rady Univerzity Karlovy.

Profesorka Černá se specializuje především na právo obchodních společností se zvláštním zaměřením na kapitálové společnosti a podnikatelská seskupení (koncernové právo), na soutěžní právo a na právo obchodních závazků. Po celou dobu svého akademického působení velmi pozorně sleduje zahraniční vývoj a jeho aktuální trendy přenáší do českého právního prostředí. Výuku obchodního práva v plné šíři zabezpečuje jako garantka, přednášející, vedoucí seminářů (včetně vědeckých), examínátorka i vedoucí diplomových, rigorózních a disertačních prací. Její zapálení pro obor obchodního práva a jeho výuku je pověstné. I v dnešní době, kdy je stále obtížnější studenty zaujmout a přimět k účasti na výuce, jsou její přednášky hojně navštěvované a mezi studenty oblíbené pro její schopnost srozumitelným a energickým způsobem přiblížit posluchačům přednášenou materii. Dokladem jejího úspěšného pedagogického působení je také nespočet doktorandů, jimž byla školitelkou a kteří v současné době patří mezi úspěšné praktiky i akademiky. Někteří též přispěli k oslavě jejího jubilea svou odbornou statí v předkládané monografii.

Na Právnické fakultě Univerzity Karlovy se profesorka Černá soustavně podílí na plnění výzkumných úkolů a na realizaci výzkumných záměrů. V letech 1999 až 2004 působila jako spoluřešitelka výzkumného záměru fakulty „Rekodifikace soukromého práva a civilního procesu“. Následně v letech 2005 až 2009 byla hlavní (oborovou) řešitelkou projektu „Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého obchodního práva na pozadí procesu jejich reformy“. V letech 2010 až 2016 jako oborová řešitelka zaštitovala projekt „Analýza právní úpravy obchodních korporací v rekodifikačních předpisech a dopad nové právní úpravy na hranice obchodního

práva jako soukromoprávního oboru“. Od roku 2017 v rámci vědeckého program PROGRES Q03 „Soukromé právo a výzvy dneška“ vede řešitelský tým k řešení dílčího úkolu „Analýza právní úpravy obchodních korporací v rekodifikačních předpisech a dopad nové právní úpravy na hranice obchodního práva jako soukromoprávního oboru“.

Odborná činnost profesorky Černé nicméně dalece přesahuje rámec pražské právnické fakulty i akademické sféry. V letech 1997 až 2007 působila jako advokátka. Stranou jejího zájmu nezůstala ani činnost legislativní. Podílela se na tvorbě i revizi nové soukromoprávní legislativy (v letech 2004 až 2005 zasedala v pracovní komisi pro obchodní právo, v letech 2005 až 2006 v komisi pro soukromé právo, v roce 2009 v komisi pro přípravu obchodního zákoníku¹ a konečně v letech 2014 až 2017 v komisi pro novelu zákona o obchodních korporacích). Je členkou komise pro advokátní zkoušky České advokátní komory. V roce 2006 byla jmenována rozhodkyní Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Působí v redakčních radách mnoha právnických periodik (*Acta universitatis Carolinae-Iuridica*, *Obchodněprávní revue*, *Obchodní právo*, *Soukromé právo*).

Paní profesorka je autorkou či spoluautorkou (často v pozici vedoucí autorského kolektivu) desítek článků, kapitol, sborníkových statí, učebnic a dalších monografií z oboru obchodního práva. Její dílo tvoří trvalou součást doktríny obchodního práva po více než třicet let a odborná veřejnost jejím textům věnuje mimořádnou pozornost, o čemž svědčí četné citace. Tvorba profesorky Černé v sobě snoubí vysokou úroveň odbornosti, korektnost argumentace a schopnost propojit teoretické aspekty zkoumaných právních problémů s praktickými dopady jejich řešení. Příkladem lze připomenout její brilantní analýzu a vytvoření systému koncernového práva v monografiích i odborných člancích, které od 90. let minulého století představují základní pilíře doktrinálního rozpracování této svébytné oblasti obchodního práva.

Zásluhy profesorky Černé o obor se ale nevyčerpávají jen ve výsledcích její vlastní tvůrčí činnosti. Legislativní odklizení svébytného kodexu obchodního práva v rámci rekodifikace soukromého práva nastolilo základní otázky existence a předmětu oboru, ale také náplně i organizace jeho separátní výuky na právnických fakultách, včetně té pražské. Coby vedoucí katedry obchodního práva na přední tuzemské právnické fakultě se profesorka Černá pustila do diskusí, ba často zápasů o vymezení hranic oboru v kontextu nového civilního práva a zachování jeho výuky mezi povinnými a státnicovými předměty, ale i do obhajoby potřeby a významu další existence samostatné katedry. Vedla je energicky, neúnavně, s obdivuhodným osobním zaujetím a angažovaností, přesto však důsledně korektně, vlídně, s upřímným respektem k zastáncům opačných názorů a stanovisek a, co je podstatné, nehalasně. Odborná, natož široká veřejnost často neměla nejmenší ponětí o existenci,

¹ Při legislativních pracích na nových základních soukromoprávních právních předpisech byla z počátku na stole i varianta nového obchodního zákoníku, která byla následně opuštěna a nahrazena novým zákonem o obchodních korporacích.

intenzitě i důležitosti bitev, jež profesorka Černá sváděla a v nichž pro obor (zatím) vítězila, tiše a neokázale. Opomenout v té souvislosti nelze ani zásadní podíl profesorky Černé na tom, že již nedlouho po rekodifikaci soukromého práva byla materie obchodního práva pokryta učebními pomůckami (a to nejen učebnicemi, ale i sbírkami příkladů a judikatury), které zřetelně narýsovaly obrysy oboru v poměrech rekodifikovaného práva, položily základ pro jeho svébytnou výuku na pražské právnické fakultě a jsou hojně využívány nejen studenty, ale i absolventy. Příznačné pro tyto učebnice je, že rovnou příležitost podílet se na jejich vzniku a obsahu dostali shodně všichni členové katedry, včetně nejmladších.

Tentýž přístup se odráží ve způsobu, jímž profesorka Černá vede katedru. Zvláště je potřeba vyzdvihnout důvěru, kolegiální atmosféru, lidskost, vstřícnost i laskavost, s nimiž přistupuje k ostatním členům katedry, i akademické obce. Nové kolegy pečlivě vybírá nejen dle náročných požadavků na jejich odbornou úroveň, ale také pro jejich osobní předpoklady ke kolegiální spolupráci a schopnost zapadnout do fungujícího kolektivu. Vzdor stále náročnějším úkolům odborného, vědeckého, pedagogického, ale často i administrativního rázu tak na katedře panuje nebývale přátelská atmosféra, jíž si všichni členové upřímně cení a kterou jim zvnějšku mnozí závidějí. V rozdělování i hodnocení úkolů, jež je třeba plnit, ale i při posuzování rozličných žádostí a stížností, které na katedru přicházejí, je paní profesorka vrcholně spravedlivá. Svědectví o této její stěžejní vlastnosti podávají i její studenti a absolventi a vlastně celé její dosavadní dílo – vědecké, pedagogické, osobní i lidské. Životní dílo velké dámy české komercialistiky, i dobrého člověka.